

Sosiaali- ja terveysvaliokunta, kuuleminen

HE 14/2025, LAKI TYÖRIITOJEN SOVITTELUSTA YM.

3.4.2025 / Hallintojohtaja Lauri Tanner

SÄÄNTELYN PERUSOIKEUSLÄHTÖKOHDAT

- Ehdotetut lakimuutokset liittyvät vahvasti perusoikeuksien toteutumiseen ja niiden turvaamiseen
 - PL 22 §: "Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen."
- Yhtymäkohtia useisiin perusoikeuksiin, mm.
 - Ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä (PL 13.2 §)
 - Jokaisen oikeus riittäviin terveyspalveluihin (PL 19.3 §)
 - Oikeus välttämättömään huolenpitoon (PL 19.1 §)
 - Viime kädessä myös oikeus elämään (PL 7.1 §)

PERUSOIKEUKSIEN RISTIRIITATILANTEET

- Perusoikeudet voivat olla keskenään ristiriidassa
- Tällaiset kollisiotilanteet ratkaistaan oikeuksien keskinäisellä punninnalla
- Lopputuloksen tulisi turvata molempien ristiriidassa olevien oikeuksien samanaikainen toteutuminen
- Tämä ei ole aina mahdollista, mutta tällöinkään kummankaan oikeuden ydinaluetta ei saa loukata
- Perusoikeuksien rajoittaminen on mahdollista perustuslakivaliokunnan määrittämin ehdoin (kts. PeVM 25/1994 vp)
 - Rajoitusten tulee perustua lakiin, olla tarkkarajaisia, hyväksyttäviä, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia
 - Rajoituksilla ei saa puuttua rajoitettavan oikeuden ydinalueeseen
 - Rajoitusten yhteydessä on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä
 - Jos perusoikeussäännös on laadittu täsmällisen kiellon muotoon, ei rajoittaminen tavallisella lailla ole mahdollista

HUOLEHTIMISVELVOITE

- Työntekijöitä ja viranhaltijoita edustaville yhdistyksille asetettava velvoite huolehtia työtaistelun rajauksilla ja suojelutyöllä siitä, että työtaistelu ei vaaranna 1) välittömästi 2) konkreettisesti ja 3) vakavasti mm. ihmisen hengen ja terveyden turvaamiseksi välttämättömien terveydenhuollon, potilasturvallisuuden tukitoimintojen tai suljettujen laitosten tehtävien hoitamista.
- Vastakkain ovat toisaalta ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä, ja toisaalta oikeus riittäviin terveyspalveluihin ja sen taustalla olevat oikeus välttämättömään huolenpitoon ja elämään.
- Ensin mainitun perusoikeuden rajoittaminen on välttämätöntä ja perusteltua, jotta jälkimmäisten perusoikeuksien ydinalue voidaan turvata
 - Rajoitus ei puutu yhdistymisvapauden ja siihen perustuvan työtaisteluoikeuden ydinalueeseen

HUOLEHTIMISVELVOITTEEN KRITEERIT

- Huolehtimisvelvoitteen kriteerit jäävät jossain määrin abstrakteiksi, mikä on toisaalta ymmärrettävää, kun kyse on toimialariippumattomasta lainsäädännöstä
 - Tulkintaa auttaisi, jos kriteerien täyttymistä edelleen konkretisoitaisiin lainvalmisteluaineistossa: millaisissa konkreettisissa tilanteissa kaikki kolme kriteeriä terveydenhuollossa täyttyvät?
- Kriteeristö on huomattavan tiukka, eikä ole selvää, että kaikki yksilön hengen ja terveyden turvaamiseksi tarpeelliset tehtävät sopivat niiden sisään
 - Esim. syöpäepäilyn tutkiminen: kun varmuudella ei tiedetä, onko potilaalla puuttumista edellyttävä sairaus, voidaanko silloin todennäköisesti sanoa, että viivästymisestä aiheutuu vakava seuraus?
- Kriteeristön tulisi vähimmillään kattaa sellaisten terveysten palvelujen järjestäminen, joiden puuttumisesta tai viivästymisestä aiheutuu potilaalle pysyvä haitta

ASiantuntemuksen merkitys seuraamusten arvioinnissa

- Terveydenhuollon sisällön johtaminen (=millaisia terveystalveluja annetaan) vaatii lääkärin ammattiosaamista
 - Kaikkien julkisten terveydenhuollon toimintayksiköiden palveluiden sisältöä johtaa terveydenhuoltolain 57 §:n mukaan vastaava lääkäri
 - Ilman ammattiosaamista ei ole mahdollista turvata potilaan oikeutta laadullisesti riittäviin terveystalveluihin
- Ehdotetussa sääntelyssä työtaistelun rajaukset ja suojelutyön antaminen perustuvat yhdistyksen omaan päätökseen
 - Onko yhdistyksellä riittävä osaaminen arvioida seuraamuksia?
 - Riittääkö yhdistyksen päätöksenteko turvaamaan yksilön oikeuden välittömään huolenpitoon?

ASiantuntemuksen huomiointi päätöksenteossa

- Sääntelyssä olisi perusteltua edellyttää, että yhdistys oma-aloitteisesti hankkii tarvittavat tiedot ja asiantuntemuksen työtaistelun rajojen ja suojelutyön määrittämiseksi
 - Ilman riittävää asiantuntemusta ei ole mahdollista arvioida työtaistelun rajauksista ja annettavasta suojelutyöstä aiheutuvia seuraamuksia
- Asiantuntemuksen tarve koskee myös oikeusturvakeinojen käyttöä, kun tuomioistuin arvioi työnantajan esittämiä väitteitä
 - Tuomioistuimella mahdollista hankkia omasta aloitteestaan asiantuntijalausunto (OK 17:7)
 - Sääntelyssä olisi perusteltua mainita myös siitä, että tuomioistuin hankkii tarpeelliseksi katsomansa puolueettomat asiantuntijalausunnot
 - Terveystieteiden alalla tällaisia esim. Valviran pysyvät asiantuntijat

KIITOS!

Lauri Tanner

hallintojohtaja

lauri.tanner@hus.fi